

LEKCJE O CZŁOWIEKU
Klasyka na nowo odczytana

JAK MÓWI CHŁOP Z BRONOWIC? STYLIZACJA GWAROWA W WESELU

Wesele Stanisława Wyspiańskiego

DR MONIKA KRESA

STYL

Styl – sposób ukształtowania tekstu zgodnie z zasadami uwarunkowanymi funkcją który dany tekst ma spełnić w procesie komunikacji. Na dany styl składają się zasady organizacji tekstu i wykładniki językowe różnych poziomów: leksykalne, frazeologiczne i gramatyczne. Do stylów funkcjonalnych polszczyzny zalicza się:

a. **s. artystyczny** – cechują go liczne środki stylistyczne, długie, rozbudowane zdania, tym stylem pisane są powieści, opowiadania, wiersze;

b. **s. naukowy** – cechują go liczne terminy, jest nastawiony przede wszystkim na przekazanie konkretnych informacji, tym stylem pisane są prace dyplomowe, artykuły naukowe, książki specjalistyczne;

c. **s. popularnonaukowy** – jest nastawiony na przekazywanie informacji, ale w sposób przystępny dla każdego odbiorcy. Tym stylem pisane są np. artykuły mające przybliżyć przeciętnemu czytelnikowi dane zagadnienie (np. zmian klimatycznych);

d. **s. potoczny** – to styl naszej codziennej komunikacji, cechują go krótkie zdania i równoważniki zdań oraz formy nacechowane emocjonalnie;

e. **s. publicystyczny** – to styl nastawiony na wywołanie konkretnej reakcji czytelnika, zaciekawienie go tematem;

f. **s. retoryczny** – to styl przemówień, kazań. Cechują go liczne zwroty do odbiorcy, mające na celu przykuć jego uwagę;

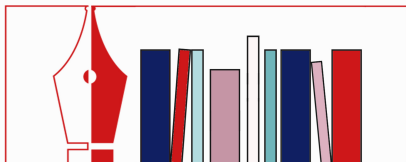
g. **s. urzędowo-kancelaryjny** – to styl pism urzędowych, regulaminów i umów. Cechują go szablonowe sformułowania i osobowość.

Język ogólny (literacki) – język, którym posługujemy się w sytuacjach oficjalnych, taki, którego używamy w tekstach literackich.

Dialekt ludowy – język najstarszych mieszkańców wsi danego regionu, który różni się od języka ogólnego i innych dialektów elementami fonetycznymi, fleksyjnymi, słowotwórczymi, składniowymi, leksykalnymi, frazeologicznymi i pragmatycznymi. W odniesieniu do języka polskiego możemy mówić o 4 dialektach: mazowieckim, małopolskim, wielkopolskim i śląskim.

Gwary ludowe – język najstarszych mieszkańców wsi (jednej wsi, kilku z nich, mieszkańców małego obszaru), który (podobnie jak dialekt) różni się od języka ogólnego i innych gwar elementami fonetycznymi, fleksyjnymi, słowotwórczymi, składniowymi, leksykalnymi, frazeologicznymi i pragmatycznymi.

Gwary miejskie – język niewykształconych mieszkańców miast, który różni się od języka ogólnego przede wszystkim leksyką i frazeologią. Dość wyraziste gwary miały lub mają: Warszawa, Łódź, Kraków i Lwów.

LEKCJE O CZŁOWIEKU

Klasyka na nowo odczytana

STYLIZACJA

Stylizacja – proces wprowadzania do tekstu sformułowanego wg zasad jakiegoś stylu cech innego stylu lub innej odmiany języka.

STYLIZACJA GWAROWA

Stylizacja gwarowa – proces kształtowania danego tekstu zgodnie z zasadami rządzącymi gwarami ludowymi, miejskimi lub innymi społecznie uwarukowanymi odmianami języka. Mamy z nią do czynienia w *Weselu*, do którego Stanisław Wyspiański wprowadził elementy gwar ludowych dialektu małopolskiego. Wśród nich cechy:

- a. **fonetyczne**, np. mazurzenie (wymowa *cz, ż, sz*, jako *c, z, s*), np. *zaba, ze*
- b. **fleksyjne**, np. końcówki liczby podwójnej w czasownikach, *robiwa*
- c. **słowotwórcze**, np. *bijacka ‘bójka, bijatyka’*
- d. **leksykalne**, np. *ano, juści, jak, wprzędzi, ktosik, baba ‘żona’, chłop ‘mąż’, gajdus ‘niezdara’, kum, śpik ‘smarkacz’, zawierać ‘zamykać’, zezuć ‘zdjąć obuwie’, bajok ‘plotkarz’, ciorak ‘pogardliwie o szlachcicu’, zdyb ‘dziki, dzikus’*
- e. **pragmatyczne**, np. pluralis maiestatis (formy liczby mnogiej używane w odniesieniu do pojedynczych osób), np. *pon się bojom we wsi ruchu, pon nas obśmiewajom w duchu*